

Stručni rad

ULOGA ŠKOLSKOG PEDAGOGA U PRAĆENJU NASTAVNOG PROCESA

*Nikola Vuković, prof. pedagogije
Osnovna škola Đurđevac*

Sažetak:

Nastavni proces i unapređivanje odgojno-obrazovnog rada prioritet je u radu stručnog suradnika pedagoga. Aktivnosti koje planira u svome radu odnose se na nastavu i sve aktivnosti koje proizlaze iz nastavnog procesa. Time nastava postaje njegov trajni interes. Naravno, kada govorimo o nastavi, mislimo na sve aktivnosti koje se odvijaju u školi i izvan nje, a u kojima sudjeluju učenici, učitelji te ostali sudionici. Od uvođenja stručno-pedagoške službe u školu (sredina 20. stoljeća) pa sve do danas, aktualno je pitanje koje se odnosi na vezu školskog pedagoga s nastavom. Posjeti nastavi sastavni su dio godišnjeg plana i programa rada pedagoga. O planiranim i programiranim aktivnostima na tom području pedagog će izvijestiti ravnatelja škole i zajedno s njim odrediti prioritete i neke zajedničke aktivnosti. Time započinje unapređivanje nastave i to na praktičnim osnovama. U literaturi se govori o teorijskim osnovama posjeta nastavi, ali je premalo praktičnih primjera. U članku se govori o ulozi školskog pedagoga i njegovoj vezi s nastavom s ciljem unapređivanja odgojno-obrazovnog rada. Naglasak je na praćenju ostvarivanja nastavnog procesa i na doživljaju nastave od strane učitelja. Osim već spomenutog praćenja nastave koji se odnosi na ostvarivanje godišnjeg plana i programa rada škole, školski pedagog planira i specifične oblike sudjelovanja u nastavi. Na taj način ostvaruje se suradnički rad s učiteljima kao i suradničko učenje u zajedničkom radu s učenicima. U članku se navode aktivnosti koje mogu unaprijediti nastavu i koje doprinose rasvjetljavanju uloge školskog pedagoga na poslovima praćenja nastavnog procesa.

Ključne riječi:

Nastavni proces, odgojno-obrazovni rad, praćenje nastave, suradnja, školski pedagog, unapređenje rada

1. Veza školskog pedagoga s nastavnim procesom

Suvremena škola razvija se u novom okruženju koje pred nju postavlja sve veće i drugačije zahtjeve. Školska reforma koja je u tijeku pred sve sudionike nastavnog procesa stavlja izazove za unapređivanje rada. Nove zahtjeve nije moguće ostvariti tradicionalnim pristupom školi, već se od svih sudionika nastavnog procesa očekuju promjene u pristupu radu. Suvremeni pristup radu temelji se na istraživanju postojeće prakse, praćenju nastavnog procesa, analiziranju i predlaganju novih didaktičkih rješenja. Teži se stvaranju humane škole. Humana škola kvalitetna je škola koja pruža potrebna znanja učenicima, prati društvene, znanstvene i tehnološke promjene i primjereno ih transformira u svoj rad, uvažava prirodne potrebe učenika (djece i mladeži) i socijalizira ih u skladu s osobnim individualitetom svakoga pojedinca, u kojoj učenici mogu stvaralački iskazivati svoje mogućnosti i sposobnosti, koja učeniku omogućava socijalni život s vršnjacima tako da usmjerava njihove razvojno-emotivne privlačnosti pravim sadržajima i koja ih duhovno bogati, odgaja i usrećuje u njihovu življenju, a ne dehumanizira.[4] Školski pedagog zajedno s ravnateljem, učiteljima i ostalim stručnim suradnicima ima zadaću stvaranja uvjeta u kojima će učenici zajedno s učiteljima tijekom nastavnog procesa, osim znanja, stjecati odgojne vrijednosti i kvalitetne međusobne odnose koji će rezultirati kvalitetnim ishodima. Škola budućnosti trebala bi se usmjeriti na: ...humanizaciju odnosa u školi, tj. na kvalitetan i stvaralački rad. U svim svojim segmentima, škola budućnosti trebala bi biti više obogaćena igrom kao sastavnicom stvaralačkog učenja i rada, te zadovoljstvom učenika i učitelja tijekom rada i radnim postignućima.[6] Različita područja djelovanja školskog pedagoga moguće je sažeti u tri temeljne skupine aktivnosti:

1. organizaciju pedagoškog procesa
2. pripremu i praćenje odgojno-obrazovnog procesa te
3. rad sa subjektima pedagoškog procesa.

U dosadašnjoj literaturi moglo se pročitati dosta negativnih konotacija o pedagogu i njegovoj vezi s nastavom. Uglavnom ga se poistovjećuje s kontrolorom ili produženom rukom ravnatelja. Na sreću, postoji niz školskih pedagoga praktičara koji su u svojim radovima pokušali definirati svoje poslove. Stručni suradnici pedagozi u svom radu sudjeluju u unapređivanju cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada. Svojim dodiplomskim obrazovanjem, diplomom i stručnim ispitom stekli su osnove za daljnje napredovanje u struci. Dobro poznavanje struke i metodike osnova je za brojne inovacije u nastavnom procesu i za timski pristup radu. Na taj se način ostvaruje suradnički rad i suradničko učenje koje je prioritet u današnjem odgojno-obrazovnom radu. Iz tih pozicija valja shvatiti i ulogu školskog pedagoga i njegovo sudjelovanje u nastavi. Njegov posao i stručna suradnja nezamislivi su bez praćenja nastave. Povezanost s nastavom trebamo shvatiti kao namjeru za unapređivanjem nastave, što je jedan od njegovih osnovnih zadataka u radu. Radi boljeg shvaćanja mjesta i uloge pedagoga u školi, pa tako i u nastavi, treba navesti osnovne poslove na unapređivanju nastavnog procesa:

- sudjeluje u planiranju i programiranju rada škole
- koordinira rad na izradi školskog kurikulumu
- koordinira rad svih učitelja i izrađuje projekte koji su značajni za školu i koji daju prepoznatljivost školi

- prati pojedine učenike ili skupinu učenika u nastavnoj situaciji i to s različitih interesnih pozicija
- u suradnji s razrednicima ispituje interese i opredjeljenja učenika za pojedine izvannastavne aktivnosti
- u sklopu stručnog tima škole radi na identifikaciji učenika s posebnim potrebama, predlaže najpovoljnije oblike daljnjeg rada
- radi na uvođenju novih učitelja u rad, sudjeluje u njihovu radu i pomaže im u pripremanju stručnog ispita
- u suradnji s učiteljima prati uspješnost inovacija u nastavnom procesu, predlaže nove inovacije i vrjednuje rad
- pomaže razrednicima i učiteljima u ostvarivanju odgojne zadaće, sam sudjeluje u pojedinim aktivnostima s učenicima i njihovim roditeljima, a s ciljem odgojnog djelovanja
- provodi akcijska istraživanja s ciljem unapređivanja nastave
- sudjeluje u zajedničkim oblicima stručnog usavršavanja učitelja, prenosi na njih svoja pedagoška iskustva, prihvaća njihova iskustva i na taj način zajednički unapređuju odgojno-obrazovni rad
- sudjeluje u stvaranju prepoznatljivosti škole, surađuje s ravnateljem škole s kojim osmišljava glavne smjernice za rad škole
- u suradnji sa školskim pedagogima iz drugih škola razmjenjuje iskustva, provodi zajednička akcijska istraživanja i sudjeluje u unapređivanju nastavnog rada izvan škole u kojoj radi.

Naveden je dio poslova školskog pedagoga koji se odnose na nastavu i nastavni proces. Budući da se nastava ne odvija samo u razredu i školi, već i u okružju škole, njegova se uloga proširuje. Pedagog surađuje s vanjskim čimbenicima koji mogu pomoći u ostvarivanju nastave, koordinira rad učitelja, učenika, roditelja i članova lokalne zajednice. O kojim će oblicima sudjelovanja u nastavi biti riječ ovisi o njegovoj otvorenosti i suradnji s učiteljima u zajedničkom radu. Timski pristup radu sve više prevladava u našim školama. Posebno dolazi do izražaja u radu s učenicima s teškoćama kao i u stvaranju inkluzivne kulture škole. Inkluzivno se obrazovanje može sagledati kao obrazovanje koje odgovara potrebama sve djece.[3] Budući da je ovo široko područje, u ovom članku naglasak je na jednom dijelu rada školskog pedagoga, a to je praćenje nastave i suradnja s učiteljima na pripremi, ostvarivanju i vrjednovanju nastavnog procesa. Kategorije praćenja nastave mogu biti: poticajno razredno ozračje i dobri odnosi učitelja i učenika, strukturiranje i planiranje nastavnog sata, naglašavanje ishoda učenja, jasnoća poučavanja, uključenost i motiviranost učenika, poučavanje metakognitivnih vještina, strategija učenja i primjena naučenog, individualizacija i diferencijacija za pojedine učenike i skupine učenika, vrednovanje učenika itd. Uvođenje inovacija u rad prioritet je svakog nastavnog djelatnika. U školi se taj posao ogleda kroz uvođenje novina u nastavni proces. Posebno je važna uloga školskog pedagoga u uvođenju promjena u pedagoški proces s ciljem njegova unapređenja, a posebno u vanrednim uvjetima u kojima se trenutno odvija nastavni proces. Njegov rad na uvođenju inovacija odnosi se prije svega na motivaciju, ohrabivanje, suradnju te supervizijsko praćenje pedagoških inovacija. Da bi se uvođenje novih pedagoško-didaktičkih inovacija moglo analizirati potreban je timski pristup. Važna je uloga školskog pedagoga upravo u suradničkom radu s učiteljima i učenicima na praćenju ostvarivanja inovacija tijekom nastavnog procesa. Svojim znanjem, kompetencijama i radom, utječe na uvođenje inovacija, njihovu primjenu i unapređivanje istih. U cilju stvaranja timova koji će sudjelovati u uvođenju

pedagoško-didaktičkih inovacija, školski pedagog ima zadaću predlaganja prioriteta u pojedinim projektima. Kao stručni suradnik u školi, zajedno s ravnateljem, izrađuje koncepcije rada škole za određeno razdoblje te u suradnji s članovima školskog stručnog tima i školskog tima za kvalitetu izrađuje prijedloge za rad po područjima. Nakon izrađenih planova i programa i zajedničke suradnje učitelja, učenika, roditelja i stručnog suradnika pedagoga pristupa se ostvarivanju programa. Jedan od poslova stručnog suradnika pedagoga je i praćenje nastave. Kako bi praćenje nastave bilo što učinkovitije, pedagog bi rebao na početku godine, na školskim stručnim aktivima, učitelje pripremiti za zajedničke poslove i suradnju. Osim predavanja i objašnjavanja ciljeva posjeta nastavi preporuča se učiteljima dati pismene upute i primjerak protokola za praćenje. Na taj će način učitelji biti upoznati sa svrhom dolaska školskog pedagoga na nastavu kao i s eventualnim zajedničkim radom na ostvarivanju nastavnog procesa.

2.Priprema i praćenje nastavnog procesa – rad sa sudionicima pedagoškog procesa

Rad školskog pedagoga na unapređenju nastavnog procesa počinje praćenjem nastave. U nacionalnom okvirnom kurikulumu (2011), kao temeljnom dokumentu, određuju se vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaji i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja te vrednovanje učeničkih postignuća, koja moraju biti zajednička svim školama. No, svaka škola mora izgraditi vlastiti školski kurikulum koji će biti prilagođen posebnim uvjetima i zahtjevima same škole, a samim time preuzima odgovornost za vlastitu kvalitetu nastave. U izgradnji školskog kurikuluma i razvoju škole važno je pronaći odgovor na pitanje: Što je to kvalitetna nastava? Na to pitanje zasigurno nije jednostavno odgovoriti zbog mnogih elemenata koji na nju utječu. Dio odgovora na pitanje o kvaliteti škole i kvaliteti nastavnog procesa može dati i školski pedagog provodeći sustavno opažanje i praćenje nastavnog procesa. Njegova uloga u praćenju nastavnog procesa izuzetno je velika jer uočavanjem, praćenjem i mijenjanjem pojedinih važnih činitelja, zajedno s učiteljem, može neposredno i posredno utjecati na uspjeh učenika tijekom nastave. Školski pedagog nikako ne bi trebao biti kontrolor, već suradnik koji će pomoći učitelju u pripremi, realizaciji i vrednovanju nastave. Praćenje može biti strukturirano i nestrukturirano. U nestrukturiranom praćenju nema predviđenih očekivanja, bilježe se upečatljivi detalji, otkrivaju potrebe i poteškoće, osmišljavaju prijedlozi za otklanjanje nedostataka, planiraju daljnji koraci u praćenju nastavnog procesa. Strukturirano praćenje odnosi se na rad i ponašanje učitelja, rad i ponašanje učenika, komunikaciju i odnos između subjekata učenja te primjenu inovacija i kreativnosti tijekom nastavnog procesa. Tijekom pedagoške prakse svaki bi školski pedagog trebao prvo nestrukturirano pratiti nastavu, a potom se usmjeriti na praćenje prema određenim kriterijima. Dubina i smjer praćenja ovisit će o njegovom zanimanju za unapređenje određenog praktičnog dijela, a određuju se nakon općeg uvida i detaljne analize nastavnog procesa. Svako praćenje podrazumijeva odgovarajuću pripremu. Priprema bi trebala sadržavati: utvrđivanje ciljeva, planiranje, pripremanje, dogovaranje, utvrđivanje protokola, stvaranje klime suradnje i načine kasnijeg vrednovanja rada. Svaki školski pedagog obrasce i protokole može izraditi samostalno i to na osnovu pedagoškog iskustva i primjera dobre prakse. Praćenje nastavnog procesa može se odvijati s ciljem praćenja svih okolnosti vezanih za nastavu, a to je u prvom redu ostvarivanje plana i programa te predmetnih kurikuluma. Takvo praćenje nazivamo još i opće

praćenje. Praćenje kod kojeg idemo s konkretnijim ciljevima, pratimo korištenje nastavnih sredstava i pomagala, primjenu novih oblika i metoda rada ili kad jednostavno pratimo rad u nekom razrednom odjelu, naziva se razredno ili kliničko praćenje. Opće praćenje u najvećoj mjeri školski pedagog ostvaruje u suradnji s ravnateljem škole. Zajedno posjećuju učitelje u razrednim odjelima i prate ostvarivanje nastavnog procesa, njegovu kvalitetu te ostvarivanje postavljenih ishoda učenja. Na taj način dobiva se uvid u uvjete u kojima učitelji ostvaruju neposredni rad s učenicima kao i predmetni kurikulum te na osnovi praćenja nastave predlažu se, u suradnji s učiteljima, mjere za unapređivanje uvjeta rada u školi. Drugu vrstu praćenja pedagog ostvaruje u suradnji s učiteljima i ona se odnosi na konkretne uvide u nastavu. U suradnji s učiteljima mogu se dogovoriti načini praćenja rada pojedinih učenika ili praćenja novih nastavnih strategija. Posao školskog pedagoga je priprema posjeta nastavi, sudjelovanje u izvođenju nastave (praćenje) i analiza nastave. O kakvoj će pripremi biti riječ ovisi o cilju praćenja nastave. Ukoliko je namjera posjeta nastavnom satu praćenje ostvarivanja kurikuluma, priprema je jednostavnija. Može se izraditi protokol za praćenje nastave koji će kasnije poslužiti za analizu nastave. Nakon obavljenog uvida u nastavu zajedno s učiteljima provodi se analiza rada. Prilikom analize neposrednog rada školski pedagog koristi bilješke koje je napravio tijekom nastavnog sata, učiteljevu dnevnu pripremu i nastavni materijal koji je koristio tijekom rada s učenicima. Vrlo je važno uključiti i učenike u analiziranje ili vrednovanje zajedničkog rada s učiteljima. U tu svrhu školski pedagog može koristiti upitnike za učenike kojima utvrđuje njihov doživljaj praćenja nastave, vrednovanje razredne klime, samovrednovanje kao i vrednovanje ostalih učenika u razrednom odjelu. Kako bi smanjio stres, napetost, strah ili nelagodu kod učitelja prilikom dolaska na nastavu na početku svakog polugodišta na stručnim aktivima ili Učiteljskim vijećima može održati predavanja i razgovor s učiteljima na temu:

- Stilovi učenja, raznolikost i razlike u procesu učenja
- Planiranje nastavne jedinice, određivanje ciljeva i zadaća i ishoda učenja
- Umijeće izlaganja i umijeće slušanja, razvoj komunikacije
- Motivacija učenika za rad i učenje
- Korištenje nastavnih sredstava i pomagala, izmjena oblika i metoda rada
- Disciplina u razrednom odjelu, kreativni rad, radna klima
- Razvoj samopouzdanja i samopoštovanja
- Vrijednovanje i samovrijednovanje rada
- Kako motivirati i uključiti učenike u sve etape nastavnog sata?

Osnovni cilj ovih predavanja povezivanje je s učiteljima, stvaranje međusobnog povjerenja, suradničkog odnosa i rad na razvijanju njihovih kompetencija. Zadatak pedagoga u radu s učiteljima poticanje je na zajedničku suradnju što podrazumijeva uključivanje svih sudionika u dijagnosticiranje potreba, odlučivanje, osmišljavanje, implementaciju i evaluaciju razvoja učitelja. Usmjeravanje učitelja prema onima koji imaju duži pedagoški staž olakšava određivanje smjera i vlastitih ciljeva, a služenje profesionalnim sadržajima zadovoljenje potreba i stvaranje novih ideja i inovacija u pedagoškoj praksi. Primjeri dobre prakse dobra su osnova za stručno usavršavanje i međusobnu podršku učitelja. Školski pedagog tijekom cijelog svog rada s učiteljima treba poticati kritičko i refleksivno mišljenje koje pomaže onima koji uče ispitati kulturne i organizacijske pretpostavke kao i vlastitu školsku praksu te njegovati učenje za akciju, uz mogućnosti za odlučivanje i planiranje strategija učenja. S ciljem unapređenja rada školskog pedagoga na području praćenja nastavnog procesa predlaže se kontinuirani rad na ovim područjima:

Planiranje posjeta nastavi i praćenje nastave

- u godišnji plan i program rada školski pedagog treba planirati aktivnosti vezane za posjet nastavi i praćenje nastavnog procesa
- potrebno je odrediti ciljeve i zadaće praćenja te ishode, pri čemu valja voditi računa o zajedničkim ciljevima i suradnji s ravnateljem škole
- priprema posjeta nastavi važna je za uspjeh praćenja nastavnog procesa, stoga je potrebno odrediti prioritete odnosno sadržaje koji su pedagoški mjerljivi
- postupak praćenja i promatranja nastave treba biti znanstveno utemeljen, pouzdan i što objektivniji, te zbog toga školski pedagog treba izraditi protokol praćenja
- u pripremu praćenja nastave valja uključiti učitelje i na taj način stvoriti ozračje suradnje i timskog pristupa nastavnom procesu.

3.Praćenje nastavnog procesa – suradnja školskog pedagoga, učitelja i učenika

- mjesto s kojeg će pedagog pratiti nastavu u razrednom odjelu treba biti odabrano na način da ne ometa rad učenika i učitelja, niti da svojim prisustvom odvlači pažnju učenika
- školski pedagog bilježi svoje dojmove, komentare i prijedloge te iste koristi u razgovoru s učiteljima nakon održanog nastavnog sata
- kad je školski pedagog aktivni sudionik u dijelovima nastavnog sata, treba se na primjeren način uključiti u raspravu, a nikako nametati svoje ideje i moguća rješenja, on je sudionik u nastavi, prema tome jednak s ostalim sudionicima
- praćenje, pisanje bilježaka, ispunjavanje protokola praćenja ili korištenje tehnike (video-kamera, fotoaparat, kazetofon) treba biti što diskretnije da ne ometa sudionike u nastavnom procesu
- budući da učitelji traže povratnu informaciju, najčešće pogledom, dobro je da školski pedagog prati kretanje učitelja i povremeno da podršku učitelju – neverbalna podrška
- prije kraja sata poželjno je obratiti se učenicima, izraziti svoje doživljaje i osjećaje tog sata i na taj način i učenicima dati povratnu informaciju o praćenju nastave.

4. Analiza sata, zaključci te preporuke za unapređivanje nastave

- sređivanje dojmova prvi je korak nakon praćenja nastave, školski pedagog proučava i analizira bilješke sa sata i eventualne listiće za vrjednovanje nastavnog sata koje su popunili učenici
- predlaže se da u analizi nastavnog procesa školski pedagog počne od općih pitanja, uvjeta rada u učionici, korištenja udžbenika i dostupnih nastavnih sredstava
- u početnom dijelu razgovora s učiteljima dobro je da oni sami iznesu svoja zapažanja, osjećaje i ukratko analiziraju sat, izjava učitelja dobra je polazna osnova za cjelovitu analizu nastavnog procesa
- nakon toga pristupa se detaljnijoj analizi nastave i to po područjima: vrijeme, nastavni sadržaji, nastavna sredstva, oblici i metode rada, komunikacija između učenika i učitelja, postavljeni i ostvareni ishodi učenja
- nakon analize nastave potrebno je navesti nekoliko zaključaka i planova za budući rad, to je zapravo i bit praćenja nastave, izrada prijedloga za unapređivanje rada
- o razgovoru s učiteljima vodi se dokumentacija koja kasnije koristi školskom pedagogu za izradu analize rada kao i za vrjednovanje cjelokupnog rada.

Valja napomenuti da se za svaku analizu nastavnog sata školski pedagog treba savjesno pripremiti. Temelj za analizu sata su bilješke koje je vodio tijekom praćenja nastavnog procesa. Nastavu zajedno analiziraju školski pedagog i učitelj u konstruktivnom i argumentiranom razgovoru. Tu dolaze do izražaja komunikacijske kompetencije sudionika razgovora, a rezultat analize svakako doprinosi unapređenju kvalitete nastavnog procesa. Tijekom odvijanja nastavnog procesa školski pedagog surađuje sa svim sudionicima tog procesa pri čemu primjenjuje različite metode i postupke. S učiteljima najčešće surađuje na unapređenju nastave kao temeljnog odgojno-obrazovnog procesa u školi. „Povezanost s nastavom omogućuje pedagogu kompleksniji utjecaj na nastavu. Uočavanjem, praćenjem i mijenjanjem pojedinih važnih činjenica, pedagog u suradnji s učiteljem može neposredno i posredno utjecati na uspjeh učenika u nastavi.“[2] Neposredni rad s učenicima odnosi se na pitanja vezana za njihovo odrastanje, učenje, ostvarivanje školskih obveza, njihovo napredovanje i sl. U suradnji s roditeljima učenika školski pedagog ima važnu ulogu motivirati roditelje za njihovo uključivanje u život i rad škole, a sve s ciljem dobrobiti njihove djece. Navedeni su glavni dijelovi praćenja nastave koji mogu koristiti za rad svakog stručnog suradnika školskog pedagoga. Zajedničkim radom učenika, učitelja i školskog pedagoga razvijaju se interpersonalni odnosi; sigurnost, povjerenje, identifikacija, prihvaćanje, podržavanje, suradnja, samostalnost i iskrenost. Važno je napomenuti da se uloga svakog sudionika nastavnog procesa treba mijenjati tijekom nastave. Svaki sudionik nastave trebao bi biti planer, programer, organizator, izvršitelj, analitičar i na kraju u ulozi vrjednovatelja. Praćenje nastave sastavni je dio poslova školskog pedagoga i učitelja. Školski pedagog kao stručni suradnik u školi ima ulogu poticati učitelja i učenika na vrjednovanje rada u kojem zajedno sudjeluju s ciljem zajedničkog unapređenja odgojno-obrazovnog rada. Njegova je stalna zadaća stvaranje ugodnog ozračja u školi, a pogotovo stvaranje suradničkih odnosa među svim sudionicima nastavnog procesa. Naglasak treba biti na zajedničkom planiranju, programiranju, ostvarivanju i vrjednovanju rada. Na taj se način postiže zajednički uspjeh na usavršavanju odgojno-obrazovnog rada. Sudionici postaju odgovorni za (ne)uspjeh. Školski pedagog trebao bi u svoj godišnji plan i program uvrstiti što više tema i zadaća za unapređivanje komunikacije među sudionicima nastavnog procesa i to kroz predavanja, razgovor, pedagoške radionice i zajedničko izvođenje nastave. Na taj će se način smanjiti osjetljivost učitelja na njegovo prisustvo na satovima. Učenici će također uvidjeti da je uloga pedagoga u školi koordinacija rada i pomoć njima i učiteljima da što uspješnije ostvare predmetne kurikulume kao i postavljene ishode učenja. Praćenje nastavnog procesa i suradnja školskog pedagoga, učenika i učitelja treba postati svakodnevna aktivnost, a ne pojava koju učitelji smatraju opterećenjem ili kontrolom njihova rada. Učitelji i stručni suradnici u komunikaciji s učenicima tijekom neposrednog rada moraju omogućiti učenicima da vide sve svoje dobre osobine i da se osjećaju dobro kad misle o sebi. Zato je stalna povratna informacija o radu učenika važna i pomoć učitelja tijekom rada s učenicima usmjerena prema razvoju osobine učenika treba biti stalna. Važno je da učenik ima znanje o sebi, da prepozna svoja očekivanja te da može vrednovati svoj rad. Upravo je vrednovanje sebe važna dimenzija pojma o sebi.[7] Uspjeh rada na ovom području bit će veći ukoliko svi sudionici u odgojno-obrazovnom radu shvate potrebu za suradničkim učenjem i timskim pristupom radu s ciljem dobrobiti učenika.

5. Posao školskog pedagoga na utvrđivanju kvalitete nastavnog procesa i postignuća

Osnovna je uloga školskog pedagoga poboljšati kakvoću odgojno-obrazovnog procesa. Kako bi ostvario tu svoju ulogu tijekom neposrednog rada sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa analizira pedagoški proces, provodi akcijska istraživanja na područjima gdje su uočene poteškoće kao i područjima odgojno-obrazovnog rada gdje ima prostora za unapređenje dosadašnje dobre prakse. Njegova zadaća je da trajno vrednuje nastavne procese i ostvarena postignuća. Dio poslova na utvrđivanju kvalitete nastavnog procesa ostvaruje kroz aktivnosti vezane za periodične analize rada i postignuća učitelja i učenika, provedbom ciljanih akcijskih istraživanja te aktivnostima vezanim za utvrđivanje mjera koje će stvoriti kvalitetnu školu i unaprijediti kulturu školske ustanove u kojoj zajedno s ostalim sudionicima radi i unapređuje nastavni proces. Kvalitetna suradnja školskog pedagoga i učitelja podiže kvalitetu nastavnog procesa te kvalitetu škole u cjelini. Savjetodavni rad školskog pedagoga nakon ostvarenog uvida u neposredni rad učenika i učitelja važan je segment unapređenja kvalitete nastavnog procesa. U radu s učiteljima on se najčešće odnosi na konkretne školske i pedagoške situacije. Kvaliteta takvog rada ovisi o pedagoškom iskustvu, utjecajima pedagoške prakse, različitim objektivnim i subjektivnim okolnostima u kojima se odvija nastavni proces i savjetodavni rad. Osim savjetodavnog rada, školski pedagog u svom radu primjenjuje konzultacije s učiteljima. Svrha konzultacija je prikupljanje i razmjena informacija o učenicima, njihovom radu, motivaciji, napredovanju ili poteškoćama koje se javljaju tijekom nastavnog procesa. Školski pedagog i učitelj tijekom konzultacija razmjenjuju informacije, usklađuju i zbližavaju svoja stajališta i pronalaze najbolja rješenja za pojedinog učenika ili razredni odjel u cjelini. Savjetodavni rad i konzultacije temelje se na povjerenju. Važna je otvorena komunikacija, stvaranje osjećaja sigurnosti i zadovoljstva zajedničkom suradnjom. Za kvalitetne kolegijalne odnose između školskog pedagoga i učitelja važna je empatičnost. Školski pedagog u učitelju treba gledati stručnjaka od kojega može učiti. Isto tako, kada učitelj školskog pedagoga doživi kao stručnjaka i osobu od povjerenja, možemo govoriti o kvalitetnom odnosu za unapređenje odgojno-obrazovnog rada i kvalitetnu brigu o učenicima. U suradnji s ravnateljem škole, školski pedagog mora se baviti pitanjima razvojnih planova, rješavanjima odgojno-obrazovnih pitanja te vizijom škole, a sve s ciljem unapređenja rada škole i stvaranja njezine prepoznatljivosti. Suradnja s ravnateljem i zajednički rad na području stvaranja kvalitetne škole od velike je važnosti za uspjeh stvaranja kvalitete rada. Zajedničko planiranje, praćenje i analiziranje ostvarenih rezultata sastavni je dio suradnje školskog pedagoga i ravnatelja. Školski pedagog ključni je sugovornik ravnatelju u:

- koncipiranju pedagoških poslova i procesa u školi i oblikovanju odgovarajućih pedagoških dokumenata kojima se reguliraju
- pitanjima kreiranja vizije i razvojnih planova škole kao pedagoške ustanove
- izvođenju odgojno-obrazovnog procesa te rješavanja pitanja i problema što se u njima pojavljuju i
- analiziranju potreba učenika, stavova roditelja i lokalne zajednice te njihovom unošenju u program rada škole.[5] Škola se ne razvija samo uz mjere i propise izvana već se njen razvoj ogleda u aktivnostima koje se provode u samoj školi. Ona se razvija na način da prilagođava svoj rad potrebama školskog okruženja, a ponajprije

potrebama učenika i učitelja koji zajednički ostvaruju nastavni proces. Upravo je zadaća školskog pedagoga pokretanje inovacija koje će rezultirati razvojem škole.

6. Zaključak

Smisao naših zanimanja u školi nije ispunjavanje učenika činjenicama nego poučavanje učenika kako učiti. Smisao zajedničkog rada učitelja i školskog pedagoga je u suradničkom radu i učenju. Posao školskog pedagoga vezan je za unapređivanje nastave. Jedan je od oblika unapređivanja nastave i zajedničko praćenje nastave u kojem ima važnu ulogu. Naglasak se stavlja na metodiku rada učitelja, komunikacijske vještine, organizacijske kompetencije te primjenu pedagoško-didaktičkih inovacija. Praćenje nastave ima cilj međusobnog pomaganja svih sudionika nastavnog procesa te unapređivanje odgojno-obrazovnog rada. Za uspješno praćenje nastave potreban je i dobar plan aktivnosti. Učitelji u svojim dnevnim pripremama omogućuju ostvarivanje programa i isto tako daju mogućnost praćenja. Uloga učitelja je višestruka; usredotočen je na sadržaj rada, metodiku rada, učenike, nastavna sredstva i pomagala. Kako bi se kreativnost mogla što adekvatnije vrijednovati, u nastavnom procesu kao supervizor i podrška učitelju povremeno sudjeluje i školski pedagog. Zajedničkom analizom nastavnog sata učitelj i školski pedagog predlažu mjere za unapređivanje nastavnog procesa, a time i učenja. Praćenje nastavnog procesa bit će uspješnije ukoliko se u njega uključe i učenici. Učenje kojemu je učenik u središtu najbolje je učenje. U tom smislu treba promatrati rad školskog pedagoga na području i poslovima praćenja nastavnog procesa.

7.Literatura:

- [1.]Bognar, B.,2017., Ususret promjenama odgojno-obrazovnog sustava, *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, 10(11), 143-166.
- [2.]Jurić, Vladimir. 2004. Metodika rada školskog pedagoga. Školska knjiga. Zagreb
- [3.]Ledić, J., Šimek,L. Dorčić,M. 2020. Kompetencije pedagoga za inkluzivnu praksu, *Napredak : Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 161 (2020), 3 - 4; 291-314 <https://www.bib.irb.hr/1107903>
- [4.]Previšić, V. 1999. Škola budućnosti: Humana, stvaralačka i socijalna zajednica. *Napredak*, 140 (1), 7-16, str. 12.
- [5.]Staničić,S., Resman, M.:2020., *Pedagog u vrtiću, školi i domu*, Znamen, Zagreb
- [6.]Vrcelj, S., Mušanović, M. 2001. Prema pedagoškoj futurologiji. Rijeka, Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 208
- [7.]Vuković,N. 2020; Učitelji i učenici u kreativnoj školi, *Varaždinski učitelj* 3/2020